

**УНІВЕРСИТЕТ УШИНСЬКОГО
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ, СПОРТУ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ**

**КАФЕДРА ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА
СПОРТИВНИХ ДИСЦИПЛІН**

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ,
СПОРТУ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ**

**МАТЕРІАЛИ VI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
17-18 листопада 2022 року**

Одеса
Букаєв Вадим Вікторович
2022

РОЛЬ СПОРТИВНОЇ ІНДУСТРІЇ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Пустомельник Д. С.

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», м. Одеса, Україна

Анотація. Робота присвячена вирішенню питань ефективної пропаганди фізичної рухливості серед населення, вдосконалення нормативно-правової бази, державної підтримки організації спортивної індустрії, активної взаємодії органів влади, наукових організацій, громадськості і бізнесу.

Ключові слова: спортивна індустрія, спортивна організація, людський капітал, соціальний капітал, державна політика.

Постановка наукової проблеми та її значення. Ідеологія сучасного суспільства – це формування суспільної свідомості у необхідності здорового способу життя, як основних засад здоров'я і довголіття. В основі державної спортивно-оздоровчої політики має знаходитися вирішення проблем здоров'я та фізичної активності людини, починаючи з родини, з дитячого садка.

Світовий досвід показує, що дієвим інструментом оздоровлення населення є профілактика захворювань, стимулювання людей до здорового способу життя, фізичної активності, що призводить до зміцнення людського і соціального капіталу. Саме вирішенню цих завдань держави з розвинутим соціально-економічним вектором приділяють особливу увагу.

Аналіз досліджень і публікацій. Загальну теорію економічного зростання та розвитку суспільства можна спостерігати в роботах економістів XIX століття: У. Петті, А. Сміта, Д. Рікардо, К. Маркса, У. Томпсона і ін. Формування сучасної теорії економічного розвитку з урахуванням людського та соціального капіталів відбулося в другій половині XX століття і закріпило свої позиції в економічній науці, завдяки працям Г. Беккера, Т. Шульца, Дж. Мінсера і ін. Згідно з теорією Г. Беккера, людський капітал - це наявний у кожного запас знань, навичок, мотивацій. Інвестиціями в людський капітал можуть бути освіта, накопичення виробничого досвіду, охорона здоров'я та пошук інформації [1]. Вітчизняні дослідники соціального капіталу дійшли висновку про те, що рівень цього капіталу в Україні дуже низький, а вплив його на розвиток суспільства дуже високий (Геєць В., Заєць Т., Колот А., Коценко В. та ін.). Відкритим залишається питання впливу спортивної індустрії на якість людського і соціального капіталів та їх зміцненню, завдяки відповідним організаційно-управлінським діям.

Мета статті – обґрунтування ролі спортивної індустрії у розвитку сучасного суспільства.

Викладення основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Організаційне забезпечення (стратегії, моделі і методи) зміцнення здоров'я повинне орієнтуватись на все населення, на зниження факторів ризику, захворювань і умов життя та не обмежуватися проблемою лише охорони здоров'я. Заходи, спрямовані на поліпшення освіти, розвиток суспільства, політики, законодавства та регулюючих положень важливі для профілактики інфекційних хворіб, неінфекційних хворіб (неправильного харчування, вживання тютюну, малорухливого способу життя, зловживання алкоголем та ін.), травм, насильства і психічних захворювань. Термін здоров'я характеризується як [2, 4]:

- спочатку (генетично) дане, а потім свідомо контрольоване: оптимальна взаємодія внутрішніх структур і процесів (функцій) організму, його матеріально-енергійної природи; протистояння зовнішнім агресивним впливам; оптимальна взаємодія з комплементарними системами і середовищами навколишнього світу;

- гармонія всіх його компонентів: космічного, біологічного, психічного (духовного) і соціального;

- інтегративна характеристика особистості, котра охоплює як її внутрішній світ (цілісний, багатовимірний, динамічний стан), так і всю своєрідність взаємин з оточенням і включає в себе фізичний, психічний, соціальний і морально-духовний аспекти, що забезпечують необхідний суспільству рівень соціальної активності, максимальну тривалість активного життя; як стан рівноваги, балансу між адаптаційними можливостями людини і постійно мінливими умовами середовища;

- динамічний стан збереження й розвитку психофізіологічних функцій індивіду, його оптимальної працездатності й соціальної активності при максимальній тривалості життя.

Поняття «здоров'я» Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ) тлумачиться як стан повного фізичного, душевного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хворіб і фізичних дефектів [2]. Отже, здоров'я являє собою природну життєву цінність в рівній мірі як індивідуальну, так і громадську. Суть цінності здоров'я полягає в тому, що лише при його наявності людина в повній мірі може реалізувати свій потенціал і відчувати всю повноту життя.

Таким чином, стає зрозумілим, що саме здоров'я є ядром людського капіталу, бо без нього неможливе існування й інших складових, і немає більш важливого загальнонаціонального завдання, ніж поліпшення здоров'я населення. Сучасний стан здоров'я людей знаходиться на недостатньому рівні і цей факт негативно впливає на світову спільноту, потребує прийняття

нестандартних управлінських рішень. Це передбачає визнання нерозривного зв'язку між здоров'ям, розвитком суспільства і скороченням бідності. Зміцнення здоров'я є основоположним при мобілізації суспільства для досягнення цієї мети на основі ефективних заходів пропаганди і відповідних стратегій [3].

Отже треба враховувати, що у збереженні здоров'я, як цінності, основою якого має бути не лікування, а запобігання і профілактика захворювань, за рахунок ведення здорового способу життя, з концентрацією уваги на регулярну фізичну активність. Під поняттям «фізична активність» розуміється будь-який тілесний рух, вироблений скелетними м'язами, що вимагає витрат енергії. Недостатня фізична активність є одним з основних факторів ризику смерті в світі, при цьому її рівень в багатьох країнах зростає, що збільшує тягар неінфекційних захворювань і позначається на загальному стані здоров'я населення. У людей, які недостатньо фізично активні, на 20% - 30% вище ризик смертності в порівнянні з тими, хто веде активний спосіб життя. Кожен четвертий дорослий чоловік в світі недостатньо фізично активний, а більше 80% підлітків відчувають нестачу фізичної активності [3, 4].

Регулярна фізична активність належної інтенсивності має значні переваги для здоров'я:

- покращує стан мускулатури, а також серцевої і дихальної системи; - поліпшує стан кісток і функціональне здоров'я;
- знижує ризик розвитку гіпертонії, ішемічної хвороби серця, інсульту, діабету, різних видів раку (включаючи рак молочної залози і товстої кишки), депресії;
- зменшує ризик падінь (переломів шийки стегна і хребта та ін.);
- лежить в основі енергетичного обміну і підтримки належної ваги.

Проблема недостатньої фізичної активності вказує на те, що активний спосіб життя має вирішальне значення для здоров'я, але в сучасному світі це стає все більш складним завданням. Більш того, недостатній рівень фізичної активності - це не тільки проблема в галузі охорони здоров'я, з ним також пов'язані величезні фінансові витрати на медичну допомогу і витрати у зв'язку зі зниженням продуктивності праці.

Враховуючи, що підвищення рівня фізичної активності є проблемою не тільки окремих людей, а й усього суспільства, для її вирішення необхідний міжгалузевий, комплексний підхід, який буде орієнтований на окремі групи населення, враховуючи особливості культури.

Соціальна відповідальність за профілактику захворювань, пов'язаних з недостатньою фізичною активністю, лежить на органах державного (територіального) управління, яким відводиться головна роль у здійсненні цієї

діяльності. Проте ключовими елементами успіху є ефективна взаємодія всіх секторів економіки, громадськості, міжнародного співробітництва.

Основною ціллю державної політики повинно бути зниження захворюваності, смертності та інвалідності, викликаних захворюваннями, які піддаються профілактиці і запобіганню, за рахунок співпраці галузей та секторів економіки на територіальному, національному, та глобальному рівнях. Це дозволить населенню досягти найвищих стандартів здоров'я, якості життя та продуктивності в кожній віковій групі, що позитивно вплине на соціально-економічний розвиток суспільства.

Для організаційного забезпечення, спрямованого на профілактику захворювань, за рахунок підвищення фізичної активності населення, необхідне впровадження актуальної державної спортивно-оздоровчої політики розвитку суспільства. Сучасна спортивна політика багатьох розвинених держав світу побудована на розумінні того, що спорт – це галузь людської діяльності, яка цікавить громадян і має величезний потенціал для їх об'єднання, незалежно від віку чи соціального походження. При цьому більшість людей займаються спортивно-оздоровчою діяльністю в аматорських структурах. Розвиток професійного спорту набуває все більшого значення і в рівній мірі сприяє соціальній ролі спорту. На додаток до поліпшення здоров'я громадян спорт має освітній вимір і виконує соціальну, культурну та рекреаційну функцію. Крім того засобами спорту формується якісний людський та соціальний капітал. Соціальний капітал – це специфічна характеристика суспільства, яка відображає згуртованість людей, в основі якої – довіра і взаємодопомога. Останні зі свого боку, базуються на загально усвідомлених нормах і цінностях, що сприяють їх об'єднанню й успішному вирішенню суспільних проблем спільними зусиллями.

Важливо, що опора на друзів, колег і знайомих в українській дійсності заснована на довірі, що виходить з особистого знання цих людей. Тобто заснована на знанні конкретної людини довіра до неї носить найбільш первинний характер, хоча довіра усередині групи особисто незнайомих один з одним людей більш універсальна і зручна з точки зору функціонування суспільства, а цього, на жаль, в українському суспільстві досі не вистачає, саме через девальвацію соціального капіталу.

При цьому, як довело проведення дослідження, соціальний капітал має декілька рівнів: мікрорівень (індивіди, сім'я, друзі), мезорівень (сусідство, громади, об'єднання громад, регіон), макрорівень (суспільство, міжнародна спільнота). Тому для вивчення соціального капіталу важливо визначити сферу, рівень, який піддаватиметься дослідженню.

На мікрорівні можна вирішувати обмежену кількість проблем і задовольняти лише окремі потреби людей. На макрорівні задовольняються потреби людей глобального порядку (війни, миру, глобальної безпеки тощо). Отже, оптимальним рівнем вирішення особистих або групових проблем, а також задоволення потреб громадян є мезорівень, а саме рівень територіальних громад або об'єднань декількох територіальних громад.

Державна спортивно-оздоровча політика та розвиток спортивної індустрії повинні орієнтуватись на здоров'я людини, а саме на профілактику захворювань, в основі якої знаходиться підвищення фізичної активності населення. Тому формування спортивної політики пов'язано з прискоренням реалізації глобальної, національної стратегії з фізичної активності та здоров'я, відповідних заходів щодо пропаганди позитивного ефекту від підвищення рівня фізичної активності населення.

Таким чином, вплив органів державного (територіального) управління на формування здорового способу життя та фізичної активності забезпечується ефективною підтримкою спортивно-оздоровчої діяльності, яка включає наступні напрямки:

1. Залучення стейкхолдерів (уряд, наукові та громадські організації, бізнес) до активної взаємодії, спрямованої на підвищення фізичної активності серед населення.

2. Розробки на національному та територіальному рівнях заходів щодо сприяння підвищення фізичної активності в повсякденному житті, в тому числі за рахунок «активних засобів пересування», активного відпочинку, дозвілля і спорту (наприклад, створення відповідної інфраструктури для безпеки пішої ходи і їзди на велосипеді).

3. Проведення кампанії соціальної реклами з метою інформування населення про користь фізичної активності, створення стимулів до фізичної активності і пропаганди здорової поведінки.

4. Впровадження дієвих механізмів фінансування розвитку спортивної індустрії, підтримки діяльності організацій спортивної індустрії.

5. Ефективна політика, яка сприяє залученню інвестицій, зміцненню наукового потенціалу та прискоренню інновацій в спортивну індустрію.

Оскільки держава (органи державного управління) існує для людей (створювати сприятливі умови для життя і розвитку людини), тому зміни у системі державного управління повинні здійснюватися саме в інтересах забезпечення таких умов для людини. Ця істина, на жаль, ніяк не може знайти своє реальне місце в діях владних структур, починаючи «з верхів», що веде до безпліддя практично всіх трансформаційних процесів в Україні.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сучасний процес становлення соціальноорієнтованої ринкової економіки визначає необхідність та потребу прискореного розвитку галузей і секторів економіки. Підвищена увага щодо діяльності організацій спортивної індустрії з боку суспільства, держави і представників бізнесу дозволяє вирішувати конкретні економічні, соціальні і організаційні завдання та розвивати нові види підприємництва, ґрунтовані на взаємодії із спортом, що є новим об'єктом економічних стосунків.

Спортивна індустрія є динамічним і швидко зростаючим сектором з недооціненим макроекономічним впливом і може сприяти зростанню, розвитку та створенню робочих місць. Вона може служити інструментом для місцевого і регіонального розвитку, міського відродження або розвитку сільських районів. Спортивна індустрія має синергію з туризмом і може стимулювати модернізацію інфраструктури та появу нових партнерств для фінансування спортивних та розважальних закладів. Крім того потенціал спортивного руху, що сприяє зміцненню фізичної активності, часто залишається недостатньо використовуваним і потребує розробки актуальної державної спортивно-оздоровчої політики.

Організації спортивної індустрії здійснюють важливий внесок в економічну та соціальну згуртованість і більш інтегровані в суспільство. Всі мешканці країни повинні мати рівний доступ до спортивної інфраструктури. Тому необхідно враховувати конкретні потреби всіх груп населення та особливу роль, яку спорт може грати для молоді, людей з обмеженими можливостями та людей з менш привілейованих верств населення.

Література:

1. Becker G. S. (1975), Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education. New York. 268 p., USA.

2. Global action plan for the prevention and control of noncommunicable diseases, "Database World Health Organization",

URL:

http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/94384/9789241506236_eng.pdf;jsessionid=BA6144FADA7776C2CF48C70EBBAAF0BB?sequence=1.

3. Physical activity, "Database World Health Organization" URL: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs385/en/> 4. White Paper on Sport, "Database European Union Law". URL: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1389190214279&uri=CELEX:52007DC0391>